

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Беляева А. П. Концептуальные основы развития начального профессионального образования / А. П. Беляева. – СПб., 1995. – 64 с.
2. Віцукаєва К. М. Підготовка майбутнього соціального педагога як суб'єкта професійної діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.05 / К. М. Віцукаєва ; Донбас. держ. пед. ун-т. – Слов'янськ, 2012. – 20 с.
3. Гордєєва К. С. Професійна підготовка соціальних педагогів у сучасній соціально-педагогічній парадигмі / К. С. Гордєєва // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2013. – № 3. – С. 57–62.
4. Красовская Н. Н. Формирование познавательной активности студентов в условиях инновационного обучения в системе университетского образования (на примере специальности «Социальная работа») / Н. Н. Красовская, Т. В. Тратинко // Современные проблемы развития человеческого общества : материалы VII Междунар. науч.-практ. конф. (Одесса = Лондон, 21–28 июля 2011 г.). – Одесса, 2011. – С. 24–26.
5. Лаврентьев Г. В. Технология учебного проектирования в процессе развития творческих умений студентов : монография / Г. В. Лаврентьев, Н. Б. Лаврентьева, Т. С. Федорова. – Барнаул : Алт. ун-т, 2006. – 157 с.
6. Семушина Л. Г. Исследования проблемы личностно-ориентированного обучения в условиях средних специальных учебных заведений / Л. Г. Семушина, Н. Н. Болдырева // Специалист. – 2004. – № 4. – С. 22–26.
7. Соціальна педагогіка / О. В. Безпалько, І. Д. Зверєва, Т. Г. Веретенко, О. М. Денисюк ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України ; за ред. О. В. Безпалько. – К. : Академвидав, 2013. – 310 с.
8. Тратинко Т. В. Гуманистическая направленность личности как системообразующий компонент профессиограммы специалиста социальной работы / Т. В. Тратинко // Психологово-социальная работа в современном обществе: проблемы и решения : сб. ст. Междунар. науч.-практ. конф. – СПб., 2012. – С. 302–305.
9. Харченко С. Я. Соціально педагогічні технології : навч. метод. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / С. Я. Харченко, Н. П. Краснова, Л. П. Харченко. – Луганськ : Альма матер, 2005. – 552 с.
10. Шевців З. М. Сутність соціально-педагогічної діяльності // Основи соціально-педагогічної діяльності : навч. посіб. для студ. ВНЗ / З. М. Шевців ; МОН України. – К., 2012. – С. 20–38.

Дата надходження до редакції: 17.12.2015 р.

УДК 373+001.895+37.091.2

Вікторія ЯГОДНІКОВА,
кандидат педагогічних наук,
доцент, професор кафедри психології
та загальнонаукових дисциплін
Одеського інституту
Міжрегіональної Академії управління персоналом

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

У статті на основі аналізу принципів сучасного виховання виокремлено та охарактеризовано такі принципи формування інноваційної спрямованості виховного процесу загальноосвітньої школи, як національна спрямованість, культурозділіність, гуманізація і демократизація, цілісність, технологізація, науковість, варіативність, гнучкість та доцільність використання інновацій у виховному процесі. Визначено напрями їх реалізації.

Ключові слова: принципи, виховний процес, інноваційна спрямованість.

В статье на основе анализа принципов современного воспитания определены и охарактеризованы такие принципы формирования инновационной направленности воспитательного процесса обще-

образовательной школы, как национальная направленность, культуроответствие, гуманизация и демократизация, целостность, технологизация, научность, вариативность, гибкость и целесообразность использования инноваций в воспитательном процессе. Представлены направления их реализации.

Ключевые слова: принципы, воспитательный процесс, инновационная направленность.

The article is based on an analysis of the principles of modern education characterized by separation and principles of formation of an innovative orientation of the educational process of a comprehensive school: national orientation, according to the culture, humanization and democratization, integrity, technologization, scientific, variety, flexibility and

*usefulness of innovations in the educational process.
The directions for their implementation.*

Key words: principles, educational process, innovative orientation.

Постановка проблеми. В сучасних умовах викликів та загроз суверенітету і територіальної цілісності України, тривалої кризи соціально-економічного, суспільно-політичного та духовно-культурного життя держави, прагненні зайняти гідне місце у світовому співтоваристві особливого значення набуває проблема визначення і реалізації нової стратегії виховання, яке є пріоритетним фактором визначення перспектив розвитку динамічних та кардинальних змін в усіх сферах життедіяльності українського суспільства, формування майбутнього розвитку Української держави. Отже, модернізація вітчизняної освіти покликана здійснювати процес виховання відповідно до вимог сьогодення.

Освіта як одна зі сфер соціального життя відіграє важливу роль у формуванні, розвитку та становленні сучасної особистості, якій притаманні життезадатність і життєстійкість у швидкоплинному світі, змінений дух і мораль української нації, ініціативність, цілеспрямованість, соціальна активність, креативність, мобільність, здатність до постійного саморозвитку, самовдосконалення та самореалізації. Виховання саме такої особистості – актуальна проблема сучасної школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання представленої нами проблеми, свідчить, що у вітчизняній та світовій педагогіці накопичено значний досвід розв'язання проблем сучасного виховання, його організації, сутності, інноваційного потенціалу (І. Бех, М. Боритко, О. Вишневський, В. Галузинський, М. Євтух, Л. Канішевська, В. Караковський, Л. Кондрашова, З. Курлянд, Л. Новикова, В. Оржеховська, Л. Повалій, С. Поляков, Г. Пустовіт, В. Селіванов, К. Чорна, В. Ягупов та ін.).

Зважаючи на чисельні й вагомі за теоретичними і прикладними результатами надбання педагогічної науки з освітніх інновацій, багато вивчаються, досліджуються та запроваджуються в практику навчальні інновації. Однак поза увагою залишається проблема комплексного дослідження теорії та практики інновацій у вихованні. У зв'язку з цим виникає потреба в ретельному теоретико-методологічному аналізі проблеми інноваційної спрямованості сучасного виховання, яка б протистояла деструктивним тенденціям в організації виховного процесу та сприяла розробці інноваційних виховних моделей, технологій, методик. Виходячи із зазначеного вище, **метою нашої статті** є визначення й обґрунтування принципів формування інноваційної спрямованості виховного процесу загальноосвітньої школи.

Виклад основного матеріалу. Методологічну основу формування інноваційної спрямованості виховного процесу загальноосвітньої школи складають філософські, психологічні та соціальні аспекти педагогічної інноватики та теорії виховання, які дають змогу розглядати інноваційний процес у вихованні в межах його полієнтування. Під інноваційною спрямованістю виховного процесу загальноосвітньої школи ми розуміємо взаємодію суб'єктів виховання, що зорієнтована на процес пошуку, створення чи перетворення, впровадження та поширення

інновацій у вихований процес з метою розв'язання сучасних проблем виховання. З'ясувати сутність формування інноваційної спрямованості виховного процесу загальноосвітньої школи можливо, спираючись на принципи виховання.

Принцип (*від лат. principium – початок, основа*) Великий тлумачний словник сучасної української мови подає як основне вихідне положення певної наукової системи, теорії, ідеології; засада; особливість, покладена в основу створення або здійснення чогось [1].

Принципи виховання, на думку В. Ягупова, є загальними провідними положеннями, які визначають мету, ідеали, зміст, методику та організацію процесу виховання [2]. Науковець уважає, що вони проявляються як норми виховної діяльності в різних освітньо-виховних системах, оптимальні науково обґрунтовані регулятори виховної практики, мають об'єктивний характер за змістом, але суб'єктивні за формулою, оскільки виявляються в діяльності конкретних посадових осіб.

Аналіз наукових джерел та сучасних досліджень дає підстави стверджувати, що в сучасній педагогічній науці відсутня єдність у визначеннях принципів виховання, значно відрізняється їх кількість, ієархія та формулювання. На нашу думку, це пояснюється тим, що, на відміну від загальних педагогічних принципів, вони зумовлюються метою виховання, відображають особливості й специфіку виховного процесу. Розглянемо деякі з них у контексті нашого дослідження.

Учений С. Гончаренко принципи виховання тлумачить як вихідні положення, що випливають із закономірностей виховання й визначають загальне спрямування виховного процесу. Науковець зауважує, що принципи слід розглядати не тільки як виховні вимоги до його змісту, методики та організації, а й як систему вимог, що охоплює всі сторони процесу виховання й відображає результати узагальнення досвіду виховної практики. Загальними принципами виховання, на думку С. Гончаренка, є: суспільна спрямованість виховання; виховання особистості в діяльності та спілкуванні; стимулювання внутрішньої активності особистості; принцип гуманізму в поєднанні з високою вимогливістю; оптимістичне прогнозування; опора на позитивні якості особистості; врахування вікових та психологічних особливостей учнів, виховання в колективі; єдність і узгодженість індивідуальних вимог, зусиль та дій школи, родини й громадськості, родинного і шкільного виховання; принципи національного виховання; виховання в громадянському, національному дусі; гуманізм, демоکратизм, природовідповідність; діяльнісно-особистісний підхід; наступність, спадкоємність покоління [3, с. 170].

Принципи виховання, як стверджують А. Кузьмінський та В. Омеляненко, є основою, вихідними положеннями, які становлять фундамент змісту, форм, методів, засобів і прийомів виховання та, крім зазначених вище, обґрунтують ще й такі принципи виховання, як індивідуалізація та диференціація, єдність виховання та життедіяльності [4].

Дослідниця З. Курлянд обґрунтovує детермінованість принципів метою виховання та розглядає принципи виховання як сукупність керівних ідей, що визначають основні напрями, зміст, методику та організацію виховання з метою формування людини.

Науковець зазначає, що принципи мають об'єктивну основу – закономірні зв'язки у виховному процесі, а також певну методологічну спрямованість та “базуються на діалектико-матеріалістичній концепції людини, відповідають потребам її самореалізації й актуальним завданням відродження національної культури, становлення української державності” [5, с. 121]. Вони взаємозумовлені та взаємопов'язані між собою, тобто знаходяться у діалектичному взаємозв'язку. До основних принципів виховання З. Курлянд відносить: народність виховання, гуманізм, демократизацію, культуроідповідність, природоідповідність, етнізацію, безперервність, систематичність і послідовність, виховання в праці та в колективі, зв'язок виховання з життям, інтегративність та комплексний характер виховання [5, с. 121-123].

В основу педагогічної системи В. Сухомлинського були покладені викоремлені видатним педагогом гуманістичні принципи: співробітництво дітей і дорослих, довіра дітям, виховання без покарань, творча праця і моральна свобода, можливість вибору вчинку, лінії поведінки, способу життя, прийняття відповідальності за свій вибір тощо. Виховання шкільного колективу, до якого В. Сухомлинський включав як педагогів, так і учнів, ґрунтувалося на таких принципах: єдність ідейної та організаційної основ шкільного колективу; керівна роль педагога; багатство відносин між учнями і педагогами; яскраво виражена громадська сфера духовного життя вихованців і вихователів; постійне примноження духовних багатств, особливо ідейних та інтелектуальних; гармонія високих, благородних інтересів, потреб і бажань; створення і дбайливе збереження традицій; передача їх від покоління до покоління як духовного надбання, ідейного, інтелектуального, естетичного багатства взаємовідносин між шкільним колективом та іншими колективами нашого суспільства, емоційне багатство колективного життя; сувора дисципліна і відповідальність особистості за свою працю, поведінку [6, с. 436].

Принципами виховання, на думку М. Фіцули, є цілеспрямованість, зв'язок виховання з життям, єдність свідомості та поведінки, виховання у праці, комплексний підхід, виховання особистості в колективі, поєднання педагогічного керівництва з ініціативою та самодіяльністю учнів, поєднання поваги до особистості вихованця з розумною вимогливістю до нього, індивідуальних підхідів, принцип системності, послідовності й наступності, єдність педагогічних вимог школи, сім'ї й громадськості [7].

Суголосної думки дотримується також С. Пальчевський, який до пропонованого переліку принципів додав такі: урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів, оптимізму у вихованні, опори на позитивне у вихованцеві, народності, природоідповідності, культуроідповідності, гуманізації, демократизації, етнізації, автентичності, акмеологічної спрямованості. Означені принципи, зауважує дослідник, потребують свого органічного поєднання відповідно до конкретних можливостей та умов їх застосування [8].

Науковці В. Галузинський і М. Євтух вважають, що сучасний виховний процес ґрунтуються на таких принципах: поступове перетворення вихованця з об'єкта пасивного сприймання на суб'єкт активного самовиховання; гуманістичний характер змісту й методів виховання, який означає пріоритетність осо-

бистості дитини над загальним процесом масового (фронтального) колективного виховання; поєднання виховання й навчання в єдиний навчально-виховний процес; урахування вікових та індивідуальних особливостей кожного у процесі виховання; створення морально-психологічного клімату в колективі, за яким би відчувався стиль педагогічної людяності й доброзичливості; плюоралізм у діяльності громадських юнацьких і дитячих організацій, відмова від масового, «огульного» зачленення до них [9, с. 86-87].

I. Під час вищезазначеного переліку принципів доповнює такими: суспільна спрямованість виховання; зв'язок виховання із життям і працею; опора на позитивне у вихованні; особистісний підхід; єдність виховних впливів [10, с. 41]. На нашу думку, саме вони визначають особливість сучасного виховного процесу, який характеризується переходом від традиційного виховання до гуманістичного.

Аналіз досліджень і публікацій засвідчує, що сьогодення характеризується значною кількістю сучасних концепцій виховання, які відрізняються визначенням та кількістю принципів. Так, у Концепції виховання дітей та молоді в національній системі освіти визначено десять принципів: єдність національного і загальнолюдського; культуроідповідність; активність; самодіяльність і творча ініціатива учнівської молоді; демократизація; гуманізація; безперервність і наступність; нероздільність навчання і виховання; диференціація та індивідуалізація виховного процесу; гармонізація родинного і суспільного виховання [11]. Провідними принципами сучасного виховання, що знайшли відображення в державній політиці щодо виховання та покладені в основу «Основних орієнтирів виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України» стали: національна спрямованість; культуроідповідність; гуманізація; цілісність, акмеологічний принцип; суб'єкт-суб'єкtna взаємодія; особистісна орієнтація; превентивність; технологізація [12].

У Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді визначено, що патріотичне виховання спирається на загальнопедагогічні принципи виховання, зокрема: дитиноцентризм, природоідповідність, культуроідповідність, гуманізм, урахування вікових та індивідуальних особливостей. Водночас патріотичне виховання має власні принципи, що відображають його специфіку, зокрема – національна спрямованість, самоактивність та саморегуляція, полікультурність, соціальна відповідність, історична і соціальна пам'ять, міжпокоління наступність [13].

Здійснений аналіз принципів сучасного виховання свідчить, що при значній їх різноманітності всі концепції базуються на принципах гуманізації, демократії, природоідповідності, культуроідповідності, які відповідають основній ідеї сучасності – гуманістичній спрямованості виховного процесу, основна мета якого – розвиток особистості дитини. На нашу думку, перелік принципів виховання повинен залишатися відкритим, а їхня варіативність має право на існування, оскільки зумовлюється різними підходами і провідними ідеями виховання, покладеними в основу сучасних виховних концепцій. Це відповідає інноваційним процесам, які відбуваються в нашому суспільстві, розвитку соціально-гуманітарних наук, що сприяють формуванню та

вдосконаленню інноваційної спрямованості виховного процесу загальноосвітньої школи.

Отже, спираючись на вищезазначене, принципами формування інноваційної спрямованості виховного процесу загальноосвітньої школи вважатимемо вихідні положення, що визначають основні напрямки, мету, зміст, методи і форми організації інноваційного виховання загальноосвітньої школи, аби сприяти формуванню особистості сучасного учня.

Щодо принципів, які детермінують цілісність проблеми нашого дослідження – формування інноваційної спрямованості виховного процесу загальноосвітньої школи – ми спираємося на принципи сучасного виховання, в яких обґрутовано нове розуміння процесу виховання як закономірної, послідовної і неперервної зміни моментів розвитку суб'єктів, що взаємодіють, набуття ними індивідуального досвіду в усіх сферах життедіяльності в умовах педагогічної взаємодії, варто виокремити такі:

1. Принцип національної спрямованості, який передбачає наявність моральної самосвідомості виховання, виховання в учнів любові до рідної землі, до своєї мови і свого народу, шанобливе ставлення до його культури одночасно з повагою до культури інших народів. Реалізація цього принципу вимагає при створенні й упровадженні інновацій у виховний процес урахування різноманіття національних культур з метою збереження національної ідентичності, забезпечення національної спрямованості виховного процесу загальноосвітньої школи, впровадження у вихованні інновацій, що стимулюють оволодіння духовними багатствами власного народу (мовою, історією, традиціями, звичаями, національно-етнічною культурою), духовною єдністю та спадкоємністю поколінь, а також толерантним і шанобливим ставленням до інших національних культур.

2. Принцип культивування взаємодії полягає в тому, що виховання здійснюється як культорологічний процес, спрямований на формування базису культури особистості. Він сприяє культурному самовизначення і культурній ідентифікації особистості, розкриттю особистісної культури кожного суб'єкта виховання, створює виховне полікультурне середовище.

У контексті формування інноваційної спрямованості виховного процесу загальноосвітньої школи означений принцип потребує узгодженості з конкретними соціально-історичними умовами життя дитини та духовним життям суспільства, органічного зв'язку виховання з пріоритетними напрямами культури: демократичної, правової, політичної, економічної, трудової, інтелектуальної, духовної, моральної, естетичної, екологічної, фізичної, здоров'я збережувальної, а також культури сімейних стосунків, життєвого самовизначення тощо. Відповідно до принципу культивування взаємодії інноваційні виховні технології є адекватними до сучасної культури, її особливостей і вимог та водночас орієнтовані на організацію нових культурних норм. Інноваційна спрямованість виховного процесу загальноосвітньої школи, культурну основу змісту якого складають загальнолюдські, загальнонаціональні й регіональні цінності, сприяє ефективному розвитку суб'єктів виховання, набуттю ними досвіду культивування взаємодії поведінки.

3. Принцип гуманізації і демократизації виховного процесу сприяє розкриттю людини як унікальної цілісної особистості, що розвивається у процесі активної самореалізації свого творчого потенціалу в системі з іншими людьми, а також передбачає формування гуманних стосунків між ними. Принцип покликаний відстоювати права учнів на свободу, людську гідність, розвиток само-врядування, поєднання педагогічного керівництва з ініціативою і самодіяльністю вихованців, що визнає сутність сучасного виховного процесу. Сутність цього принципу полягає в тому, що педагог зосереджує свою увагу на дитині як найвищій цінності, враховує її вікові та індивідуальні особливості й можливості, не прискорює штучного розвитку, сприяє самостійності, задовільняє фундаментальні потреби дитини, виробляє оптимістичну стратегію її розвитку в майбутньому.

Реалізація означеного принципу впродовж формування інноваційної спрямованості виховного процесу загальноосвітньої школи відбувається за умов: взаємодії дорослих і дітей, а також адміністрації, педагогічного, батьківського, учнівського колективів та громади задля загальної мети; за участі всіх учасників виховного процесу до розв'язання проблем виховання; відмови від авторитарного стилю та відповідних методів керівництва педагогічним, батьківським та учнівським колективами; забезпечення гласності та вибору в діяльності класних керівників; наявності прав і свобод дитини; сприянні створенню учнівського самоврядування, батьківських рад та формуванні з ними стосунків на основі партнерства, співпраці й співтворчості; визнанні природного права кожної особистості на свободу, соціальний захист, розвиток здібностей і вияв індивідуальності, саморозвиток, самоствердження і самореалізацію, а також на створення соціально-психологічних бар'єрів проти руйнівних впливів негативних чинників навколошнього природного і соціального середовища. В ході активної взаємодії суб'єктів виховання здійснюється формування в учнів почуттів гуманізму, милосердя, доброчинності, співчуття, поваги, порядності та розвиток свідомого ставлення до своєї поведінки, діяльності, життєвого вибору.

4. Принцип цілісності передбачає, що виховання організовується як цілісний педагогічний процес, спрямовується на гармонійний і різnobічний розвиток особистості, формування в неї цілісної картини світу, наступність у реалізації напрямів та етапів виховної роботи на всіх освітніх рівнях й охоплює всі сфери життедіяльності дітей та учнівської молоді, здійснюється в усіх соціальних інститутах, навчальній та позанавчальній діяльності.

Реалізація даного принципу здійснюється через упровадження інновацій у виховний процес, що передбачають: нерозривну єдність процесів виховання, навчання, розвитку особистості; єдність свідомості та поведінки вихованців; єдність змістової і процесуальної сторін цього процесу; всеобщий розвиток особистості вихованця у цьому процесі та формування громадянина України. Проектування виховного процесу передбачає єдність підходів до виховання педагогів та батьків. Тобто формування інноваційної спрямованості виховного процесу загальноосвітньої школи на основі цього принципу вимагає цілісності виховного процесу в усіх його проявах.

5. Принцип технологізації. Технологічність виховного процесу виявляється у наявності чітко обґрунтованої системи педагогічних засобів, форм, методів, їхньої етапності, спрямованості на вирішення конкретного виховного завдання. Кожне завдання має адекватну технологію виховання. Зміна завдання призводить до зміни технології.

Виховний процес передбачає послідовні науково обґрунтовані дії педагога та відповідно організовані ним дії вихованців, підпорядковані досягненню спеціально спроектованої системи виховних цілей, що узгоджуються з психологічними механізмами розвитку особистості. Особливість виховного процесу, побудованого на принципах технологізації, виявляється у наявності чітко вираженої мети та кінцевого результату виховання, наявності корекції компонентів технології, зворотного оперативного зв’язку. Реалізація даного принципу передбачає наявність заздалегідь обґрунтованої системи інноваційних виховних засобів, форм, методів, їхньої етапності, спрямованості на вирішення конкретного виховного завдання.

6. Принцип варіативності виховного процесу виявляється у визнанні правомірності різних моделей виховної системи школи і класу, практичних шляхів реалізації виховних завдань та досягнення мети виховання, альтернативності у задоволенні потреб особистості, її пізнавальних, духовних, інтелектуальних можливостей та інтересів. Принцип зумовлений вимогами сьогодення, багатопартійністю, розшаруванням суспільства, занепадом єдиних культурних та морально-етичних норм.

Реалізація принципу вимагає формування інноваційної спрямованості виховного процесу загальноосвітньої школи, відмови від зайвої уніфікації та стандартизації процесу виховання, спонукає до створення якомога більшої кількості альтернативних моделей, технологій, виховних програм, які враховують національні та регіональні умови, статеві ознаки, здібності, нахили і спрямованість особистості та інші значущі відмінності. Крім того, принцип забезпечує можливість широкого вибору інноваційних форм, методів і прийомів виховання, врахування особливостей конкретного навчального закладу, учнівського колективу та індивідуальних особливостей кожного учня.

7. Принцип науковості полягає в забезпеченості виховного процесу оптимальними умовами для розширення і поглиблення вагомих для кожної особистості об’єктивних законів, обґрунтованих понять і засобів практичних дій. Зазначений принцип передбачає здійснення формування інноваційної спрямованості виховного процесу загальноосвітньої школи на основі сучасних досягнень філософських, соціальних, фізіологічних, психолого-педагогічних наук. Науковість виховного процесу при визначені конкретних цілей, завдань, змісту і методів виховання передбачає опору на: наукові уявлення про сутність, рушійні сили та закономірності процесу виховання й розвитку дитини; теоретичні положення сучасних педагогічних концепцій виховання учнівської молоді; інноваційні розробки вітчизняних і зарубіжних науковців щодо проблем проектування, моделювання й організації виховної діяльності з учнями. Принцип покликаний використовувати результати найновіших наукових досліджень, науково-педагогічної та організаційної діяльності педа-

гогів, розробки новітніх виховних програм, а також зумовлює створення інноваційних науково обґрунтованих моделей виховних систем і технологій.

Реалізація принципу науковості вимагає розвитку в суб’єктів виховання вмінь і навичок наукового пошуку, засвоєння ними методів наукової організації праці. Цьому сприяє втілення у виховний процес елементів проблемності, пошуково-дослідницької діяльності, розвитку вміння спостерігати, вести науковий диспут, аналізувати результати спостережень тощо.

8. Принцип гнучкості та доцільності використання інновацій у виховному процесі виявляється у здатності в найкоротші терміни своєчасно здійснювати інноваційні зміни з мінімальними затратами ресурсів. Гнучкість виявляється у здатності швидко і легко пристосовуватися до обставин, успішно розв’язувати різноманітні виховні проблеми, не лише реагувати на зміни, що вже відбулися, а й передбачати їх.

Принцип забезпечує оперативну адаптацію виховного процесу до викликів і вимог, що постійно змінюються відповідно до особливостей регіону, міста, району, навчального закладу, запитів та інтересів суб’єктів виховання. Він відображає об’єктивні процеси інтеграції освіти і виховання, науки і практики, різноманіття в усіх соціальних сферах.

Застосування інновацій у виховному процесі – не самоціль виховної діяльності педагога. Воно має бути доцільним, тобто відповідати визначеній меті, практично корисним тощо. Доцільність застосування інновацій у виховному процесі повинно знізити витрати на досягнення звичних результатів, забезпечити покращення якості виховання, результативність і ефективність розв’язання виховних проблем.

Реалізація принципу вимагає періодичного перегляду мети, завдань, змісту, форм і методів виховання відповідно до нових вимог і тенденцій суспільного життя, виявлення потреб, інтересів, здібностей суб’єктів виховання, пошуку, опанування, застосування інновацій з метою оптимізації, результативності й ефективності виховного процесу загальноосвітньої школи.

Зауважимо, що всі представлені вище принципи функціонують за умов систематичності й постійності та вимагають обов’язкового, комплексного і рівнозначного застосування на всіх етапах формування інноваційної спрямованості виховного процесу загальноосвітньої школи. Обов’язковою умовою ефективності принципів виховання ми, спираючись на думку В. Ягупова, вважаємо їх творче застосування у тісному зв’язку з педагогічною майстерністю вихователя, індивідуально-психологічними особливостями вихованця і конкретною виховною ситуацією [2].

Висновки. Таким чином, усі проаналізовані нами принципи слугують основою формування інноваційної спрямованості виховного процесу загальноосвітньої школи і забезпечують успішне вирішення завдань, вибір змісту, методів, засобів та форм виховання учнів.

Крім того, нами були виокремлені та розподілені на групи такі принципи: принципи, які належать до компонентів виховного процесу загальноосвітньої школи (цілісність, технологізація, науковість); принципи, обумовлені особливостями інновацій у виховному процесі загальноосвітньої школи, а саме:

культуровідповідності, національної спрямованості, варіативності, гнучкості та доцільноті використання інновацій у виховному процесі; принципи, що стосуються суб'єктів виховання загальноосвітньої школи, зокрема гуманізації та демократизації. На нашу думку, такий розподіл дозволяє визначити вихідні положення формування інноваційної спрямованості виховного процесу загальноосвітньої школи згідно з якими визначаються і його особливості.

Подальші розвідки у даному напрямку плануємо спрямовувати на дослідження наукових підходів та визначення педагогічних умов формування інноваційної спрямованості виховного процесу загальноосвітньої школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАУРИ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ = Ірпінь : Перун, 2005. – 1440 с.
2. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посіб. / В. В. Ягупов. – К. : Либідь, 2002. – 560 с.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
4. Кузьмінський А. І. Педагогіка : підручник / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – К. : Знання-Прес, 2003. – 418 с.
5. Курлянд З. Н. Сутність процесу виховання / З. Н. Курлянд // Лекції з педагогіки : навч. посіб. – Одеса : Південноукраїнськ. держ. пед. ін-т ім. К. Д. Ушинського, 1999. – 192 с.

6. Сухомлинський В. О. Методика виховання колективу / В. О. Сухомлинський // Педагогіка : хрестоматія / уклад.: А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – К. : 2003. – 700 с.

7. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. пос. / М. М. Фіцула. – [Вид. 2-ге, випр. і доп.]. – К. : Академ-видав, 2005. – 560 с.

8. Пальчевський С. С. Педагогіка : навч. посіб. / С. С. Пальчевський. – К. : Каравела, 2008. – 496 с.

9. Галузинський В. М. Педагогіка: теорія та історія : навчальний посібник для студентів вузів / В. М. Галузинський, М. Б. Євтух. – Київ : Вища школа, 1995. – 237 с.

10. Підласій І. П. Педагогіка. Новий курс : [підр. для студ. вищих навч. закл.]; у 2 кн. Кн. 2. Процес виховання / І. П. Підласій. – М. : ВЛАДОС, 2011. – 256 с.

11. Концепція виховання дітей та молоді в національній системі освіти // Інформаційний збірник МОН України. – 1996. – № 13.

12. Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України «Про основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України» від 31.10.2011 № 1243 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/24565/.

13. Наказ Міністерства освіти і науки «Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді від 16.06.2015 № 641 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/.

Дата надходження до редакції: 24.11.2015 р.

МУЗИКА. ЕСТЕТИКА

УДК 373.015.31:7(520)

Оксана ГУДОВСЕК,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки початкової освіти
Рівненського державного гуманітарного університету

ОСОБЛИВОСТІ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ В ЯПОНІЇ

У статті аналізуються особливості естетичного виховання дітей в Японії, доводиться важливість музичного, образотворчого, театрального, декоративно-прикладного мистецтва в їх естетичному вихованні; характеризується вплив на виховання дітей національних та традиційних свят.

Ключові слова: естетичне виховання, діти, Японія, музичне мистецтво, образотворче мистецтво, театральне мистецтво, національні свята.

В статье анализируются особенности эстетического воспитания детей в Японии, доказывается важность музыкального, изобразительного, театрального, декоративно-прикладного искусства в их эстетическом воспитании; характеризуется влияние на воспитание детей национальных и традиционных праздников.

Ключевые слова: эстетическое воспитание, дети, Япония, музыкальное искусство, изобразительное искусство, театральное искусство, национальные праздники.